

Facultade de Ciencias da Educación e do Deporte

Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
P02G050V01101	Anatomía: Anatomía humana para o movemento	1c	6
P02G050V01102	Educación: Aprendizaxe e control motor na educación física e o deporte	1c	6
P02G050V01103	Educación: Pedagogía da educación física e o deporte	1c	6
P02G050V01104	Fisioloxía: Fisioloxía do exercicio I	1c	6
P02G050V01105	Xogo motor	1c	6
P02G050V01201	Anatomía: Anatomía e kinesiología humana	2c	6
P02G050V01202	Psicoloxía: Psicoloxía da actividade física e o deporte	2c	6
P02G050V01203	Socioloxía: Socioloxía e historia da actividade física e o deporte	2c	6
P02G050V01204	Fundamentos da motricidade	2c	6
P02G050V01205	Fundamentos das actividades de loita	2c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS**Anatomía: Anatomía humana para o movemento**

Materia	Anatomía: Anatomía humana para o movemento			
Código	P02G050V01101			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Biología funcional e ciencias da saúde			
Coordinador/a	Diz Gómez, José Carlos			
Profesorado	Diz Gómez, José Carlos Padín Iruegas, María Elena			
Correo-e	jcdiz@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código	
B1	Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte.
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.
B14	Manexo da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións.
C1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
C2	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación escolar
C3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
C4	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas
C8	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, durante o proceso do adestramento deportivo
C16	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao campo da actividade física e a saúde
D1	
D3	

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.	C1 C2
Conceptualización e identificación do obxecto de estudo da anatomía para o movemento.	B1 B2
Adaptación a novas situacións, resolución de problemas e aprendizaxe autónoma.	D3
Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da anatomía.	B2 B14
Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte.	C3 C4
Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.	D1
Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.	B13
Manexo da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións.	C8 C16
Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana.	C16

Contidos

Tema	
1. Terminoloxía anatómica 2. Estrutura xeral do corpo humano 3. Anatomía do aparato locomotor 4. Neuroanatomía e esplanoloxía	Xeneralidades Aparato locomotor: cabeza, colo, tronco e extremidades. Corazón e grandes vasos. Aparatos e Sistemas. Sistema Nervioso e Estesioloxía
Temario práctico	Identificación de estruturas en modelos anatómicos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	22.5	38	60.5
Prácticas de laboratorio	30	30	60
Probas de tipo test	2.5	27	29.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia. O profesor estrutura y/ou explica os contidos da materia. Para o seu estudo os alumnos dispoñen das presentacións vistas na clase en FAICTIC e/ou fotocopias.
Prácticas de laboratorio	Con estas clases búscase que sirvan ó alumnado para una mellor comprensión dos coñecementos teóricos

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticas de laboratorio	Orientación ao alumno sobre os contidos da práctica. Resolución de dúbidas.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Prácticas de laboratorio	Prácticas: Se puntuará tanto a asistencia como a calidade de las actividades realizadas en las prácticas. La puntuación global de las prácticas podrá suponer un incremento máximo del 20% de la puntuación del examen teórico.	<20	B1 B2 B13 B14	C16	D1 D3
Probas de tipo test	Exame teórico: Os coñecementos teóricos adquiridos polo alumnado avaliaranse mediante un examen tipo test de 5 opcións sen puntuar negativos.	100	B1 B2 B14		D1 D3

Outros comentarios sobre a Avaliación

Manteranse os mesmos criterios en sucesivas convocatorias.

Bibliografía. Fontes de información

FERNER H. SRAUBESAN J. "Sobotta atlas de Anatomía Humana." Texto y atlas." 4ª ed. Marban SL. Madrid 1999.

MOORE KL. Ed. Panamericana, 3ª ed., Madrid, 1993.

"Atlas de Anatomía Humana" Masson S.A, Barcelona, 1996.

Masson-Williams & Wilkins, Barcelona, 1997.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Educación: Aprendizaxe e control motor na educación física e o deporte**

Materia	Educación: Aprendizaxe e control motor na educación física e o deporte			
Código	P02G050V01102			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Romo Pérez, Vicente			
Profesorado	Romo Pérez, Vicente			
Correo-e	vicente@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A materia de Aprendizaxe e Control Motor na Educación Física y o Deporte analiza os procesos de aprendizaxe das condutas motoras, así como todos os aspectos relacionados cos procesos de recepción da información e o seu procesamento, os mecanismos de execución e decisión, e o programa motor.			

Competencias

Código	
B1	Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte.
B5	Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano.
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana.
B12	Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.
B14	Manexo da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións.
B24	Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.
B25	Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.
B26	Adaptación a novas situacións, a resolución de problemas e a aprendizaxe autónoma.
C1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
C3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
C8	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, durante o proceso do adestramento deportivo
C16	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao campo da actividade física e a saúde

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecemento e comprensión dos fundamentos, característica e estrutura da aprendizaxe e control motor na Educación Física.	B1	C3
	B2	C8
	B5	C16
	B7	
	B13	
	B14	
	B24	
	B25	
	B26	

Coñecemento e comprensión do a práctica motriz e dos mecanismos na aprendizaxe motora. Asi como o coñecemento e comprensión dos procesos de adquisición da habilidade motora.	B1	C1
	B2	C3
	B5	C8
	B7	C16
	B12	
	B13	
	B14	
	B24	
	B25	
	B26	
	Coñecemento e comprensión da avaliación da aprendizaxe motora e da estrutura do programa motor	B1 B2 B5 B7 B12 B13 B14 B24 B25 B26

Contidos

Tema

1. Fundamentos, característica e estrutura da aprendizaxe e control motor na Educación Física	1.1. Comportamento motor: fundamentos, características, estrutura da aprendizaxe e control motor. 1.2. Evolución dos campos de estudo da aprendizaxe e control motor. 1.3. Perspectivas teóricas da aprendizaxe motora.
2. A práctica motriz como elemento de aprendizaxe na Educación Física.	a. Tipos de práctica. b. Distribución da práctica. c. Transferencia na práctica. d. Variabilidade na práctica.
3. Control motor no ámbito da actividade física e o deporte.	a. Bases teóricas do control motor. b. Fisioloxía do control motor. c. Receptores e movemento.
4. Procesos de adquisición da habilidade motora.	a. Característica e estrutura da habilidade motriz. b. Dificultade e complexidade. c. Etapas de adquisición da habilidade motriz. d. Atención e aprendizaxe motora. e. Memoria motriz, codificación e esquecemento. f. Transferencia.
5. Mecanismos na aprendizaxe motora.	a. Modelos do comportamento motor. b. A información na aprendizaxe motora (FB). c. Percepción. d. Decisión. e. Execución.
7. O programa motor.	a. Estructura da programación motora. b. Programa motor e patrón neuromuscular. c. A complexidade motora. d. Tipos de programa motor.
(*)7. El programa motor.	(*)7.1. Estructura del programación motora. 7.2. Programa motor y patrón neuromuscular. 7.3. La complejidad motora. 7.4. Tipos de programa motor.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminarios	7.5	15	22.5
Prácticas de laboratorio	15	22.5	37.5
Sesión maxistral	30	60	90

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminarios	Realizaranse seminarios para profundar na análise dos mecanismos de feedback, tipos de práctica e o control motor. O alumnado terá que realizar traballos sobre os temas tratados.

Prácticas de laboratorio	Análise de vídeos. Prácticas onde se analizan os mecanismos de aprendizaxe. Prácticas sobre percepción e decisión.
Sesión maxistral	O profesor exporá os contidos da materia, aclarando conceptos, clasificacións, técnicas de aplicación, fundamentos, etc.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	O profesor orientará ao alumno no traballo proposto, resolvendo dúbidas e realizando aclaracións.
Prácticas de laboratorio	O profesor orientará ao alumno no traballo proposto, resolvendo dúbidas e realizando aclaracións.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Seminarios	Avaliarase: A calidade dos traballos A participación activa	15	B1 B2 B5 B7 B12 B13 B14 B24 B25 B26	C1 C3 C8 C16
Prácticas de laboratorio	Avaliarase a participación activa nas sesións prácticas mediante unha ficha de control. O alumnado terá que superar un exame de preguntas tipo test e/ou preguntas curtas.	10	B1 B2 B5 B7 B12 B13 B14 B24 B25 B26	C1 C3 C8 C16
Sesión maxistral	Avaliarase cun exame tipo test e/ou pregunta curta.	75	B1 B2 B5 B7 B12 B13 B14 B24 B25 B26	C1 C3 C8 C16

Outros comentarios sobre a Avaliación

Gardárase a cualificación de cada un dos apartados anteriores na segunda convocatoria.

Bibliografía. Fontes de información

Anne Shumway-Cook, Marjorie H. Woollacott, **Controle Motor: teoria e aplicacións**, Manole,
 Richard A. Schmidt; Craig A. Wrisberg, **Aprendizagem e Performance Motora**, Artmed editora,
 James R. Morrow, Jr., **Measurement and Evaluation in Human Performance**, HK,
 Fonseca, Vítor da, **Desenvolvimento psicomotor e aprendizagem**, Artmed,
 Shumway-Cook, **Controle motor**, Manole,
 Latash, **Neurophysiological Basis of movement**, HK,
 Schmidt & Lee, **Motor Control and Learning**, HK,
 Vickers, **Perception Cognition and Decision training**, HK,

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Educación: Pedagogía da educación física e o deporte**

Materia	Educación: Pedagogía da educación física e o deporte			
Código	P02G050V01103			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Soto Carballo, Jorge Genaro			
Profesorado	Soto Carballo, Jorge Genaro			
Correo-e	hesoto@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte.
B11	Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.
B12	Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.
B15	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino- aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas.
B16	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica da actividade física e do deporte.
B26	Adaptación a novas situacións, a resolución de problemas e a aprendizaxe autónoma.
C24	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade físico-deportiva recreativa, con atención ás características individuais e contextuais das persoas
D1	
D2	
D3	

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas.	A1	B2	C24	D1
	A2	B11		D2
	A3	B12		D3
		B26		
Capacidade para planificar, desenvolver e avaliar a realización de programas de deporte e actividade física escolar.	A1	B2	C24	D1
	A2	B12		D2
		B15		D3
		B16		
		B26		

Capacidade para coñecer e comprender os fundamentos do deporte e da actividade física.	A1 A2 A3 A4	B2 B11 B12 B15 B16	C24	D1 D2 D3
Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación escolar	A2	B2 B12 B15 B16	C24	D1 D2 D3

Contidos

Tema	
BLOQUE TEMÁTICO I: A Pedagogía da Educación Física e do Deporte. Concepto e relacións con outras áreas de coñecemento.	Tema 1. As Ciencias da Actividade Física e do Deporte como ámbito de coñecemento. Tema 2. A Pedagogía da Educación Física e do Deporte.
BLOQUE TEMÁTICO II: A educación.	Tema 3. Concepto e características da educación. Tema 4. Dimensións e piares da educación. Tema 5. A educación formal, non formal e informal. Tema 6. O marco legal da educación.
BLOQUE TEMÁTICO III: A Educación Física.	Tema 7. Concepto de Educación Física. Tema 8. Os fundamentos da Educación Física: o corpo e o movemento. Tema 9: Os aspectos pedagóxicos da Educación Física. Tema 10. A función docente na educación física
BLOQUE TEMÁTICO IV. Pedagogía dos valores e a súa implantación na actividade física e deportiva.	Tema 11. Os valores na educación. Marco conceptual e consideracións iniciais. Tema 12. A Educación Física como contexto específico na pedagogía dos valores. Tema 13. Técnicas para educar en valores. A súa aplicación á Educación Física.
BLOQUE TEMÁTICO V: O deporte e a educación.	Tema 14. Concepto, tipos de deporte e pautas para compatibilizar o rendemento co desenvolvemento integral da persoa. Ética no deporte Tema 15. Deporte e cambio social no século XXI. Tema 16. Aplicacións socioeducativas do deporte: turismo, saúde, reinserción social, etc.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	7.5	11.25	18.75
Prácticas autónomas a través de TIC	0	10	10
Sesión maxistral	30	45	75
Traballos de aula	15	30	45

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	O profesor/a ofertaralle ao alumnado unha escolma de textos. O alumno/a, pola súa banda, elixirá entre os textos ofertados. Consistirá nunha análise crítico-reflexiva relacionada coas temáticas traballadas dentro dos contidos. Así mesmo, dentro da resolución de problemas e/ou exercicios abordarase a visualización de vídeos susceptibles de enriquecer a materia e complementar a información e os contados que se desenvolvan nas clases.
Prácticas autónomas a través de TIC	Os alumnos/as, coa oportuna orientación do profesor/a, afondarán en cuestións concretas que non foran abordadas máis que dun xeito moi xenérico na exposición deste/a e que sexan susceptibles de tratamento de estudo recorrendo aos soportes documentais e bibliográficos pertinentes. O alumno/a realizará procuras documentais e bibliográficas para a maior comprensión dos bloques de contido. Neste senso, apoiarase nas fontes e bases de datos especializadas tanto da biblioteca da nosa universidade como doutras fontes atopadas a través de internet.
Sesión maxistral	As leccións que conforman o temario desta materia serán elaboradas e presentadas de maneira expositiva ao grupo de clase polo profesor/a, que centrará a súa exposición, preferentemente, nos aspectos nucleares de cada unidade didáctica, procurando ofrecer de maneira condensada a información esencial que posibilite obter unha visión panorámica ou de síntese de cada tema, delimitando os conceptos, as ideas e os argumentos nel implicados e solapándose cos demais do programa a fin de lograr unha integración dos módulos de contido e dos aspectos estruturais que conforman o corpus cognitivo da materia.

Traballos de aula	Os traballos de aula (traballos monográficos) terán como cometido a iniciación á investigación. Estes traballos versarán sobre unha temática previamente abortada polo profesor/a e relacionada coas temáticas dos bloques de contido.
-------------------	--

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos de aula	A atención personalizada ten por obxectivo facer o seguimento da evolución do alumno/a e apoiar o seu traballo dentro da asignatura. O profesor/a abordará aqueles aspectos que precisen de reforzo, asesoramente e guía para que o alumno/a acade os obxectivos marcados para esta materia.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Trátase de traballos sobre contidos específicos (dossier) que aporten actualidade, reflexión crítica ás temáticas. Estes traballos deberán ter uns requisitos de calidade académica. Estes requisitos serán abordados ao principio do curso polo profesor/a.	20	A1 A2	B2 B12 B15 B16 B26	D1 D2 D3
Sesión maxistral	As sesións maxistrais serán avaliadas mediante unha proba. Dita proba avaliará as competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos/as deben responder de maneira directa e breve en función dos coñecementos que teñen sobre a materia.	60	A1 A2	B12 B15	C24 D1 D2 D3
Traballos de aula	O traballo monográfico consiste na investigación sobre aspectos relevantes da Pedagogía da educación física e o deporte. Serán avaliados tendo en conta a calidade das achegas, o seu formato axustado aos estándares científicos, o mesmo que as exposicións monográficas, que serán avaliadas tendo en conta a capacidade expositiva diante da clase, o contido e a preparación dos materiais pertinentes de aportar calidade á materia.	20	A1 A2	B12 B15 B26	C24 D1 D2 D3

Outros comentarios sobre a Avaliación

Tanto a calificación dos traballos derivados da resolución de problemas, é dicir, contidos específicos (Dossier) como a calificación dos traballos de aula (traballo monográfico) feitos no seu momento durante o curso, seguirán vixentes na segunda convocatoria ou convocatoria extraordinaria.

Bibliografía. Fontes de información

□ Dosil Díaz, J. (ed.) (2003): Ciencias de la actividad física y del deporte. Madrid: Síntexis □ Foro Mundial de Educación, Cultura y Deporte (2004): El Deporte: diálogo universal. Madrid: Consejo Superior de Deportes. □ Gil Roales-Nieto, J. y Delgado Noguera, M. A. (comps.) (1994): Psicología y Pedagogía de la Actividad Física y el Deporte. Madrid: Siglo XXI de España. □ Paredes Ortiz, J. (2003): Teoría del deporte. Sevilla: Editorial Wanceulen editorial deportiva. □ Piéron, M. (1988): Pedagogía de la actividad física y el deporte. Sevilla: Junta de Andalucía. □ Prat Grau, M^a. (2003): Actitudes, valores y normas en la educación física y el deporte: reflexiones y propuestas didácticas. Barcelona: INDE Publicaciones. □ Rodríguez López, J. (1995): Deporte y Ciencia: teoría de la actividad física. Barcelona: INDE Publicaciones. □ Vázquez, B. (coord..) (2001): Bases Educativas de la Actividad Física y del Deporte. Madrid: Editorial Síntexis. BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA □ Arnold, P. J. (1990): Educación Física, movimiento y curriculum. Madrid: Morata. □ Brasileiro, M. D. S. (2007): El Deporte y el turismo de litoral: entre los cambios sociales. Granada: Universidad de Granada. □ Carranza, M. y Mora, J. M. (2003): Educación física y valores: educando en un mundo complejo. 31 propuestas para los centros escolares. Barcelona: Graó. □ Castillo Algarra, J. (2005): Deporte y reinserción penitenciaria. Madrid: Consejo Superior de Deportes. □ Denis, D. (1980): El cuerpo enseñado. Barcelona: Editorial Paidós. □ Devís Devís, J. (1996): Educación Física, deporte y curriculum: investigación y desarrollo curricular. Madrid: Visor. □ Devís Devís, J. (coord..) (2001): La Educación Física, el Deporte y la Salud en el Siglo XXI. Alcoy (Alicante): Marfil. □ Devís Devís, J. y Peiró Valert, C. (1992): Nuevas perspectivas curriculares en educación física: la salud y los juegos modificados. Barcelona: INDE Publicaciones. □ Giménez Fuentes-Guerra, F. J. et al. (2001): Educación Física y diversidad. Huelva: Universidad. □ Gorostiaga Ayestarán, E. y Ibáñez Santos, J. (1996): Deporte y Salud. Pamplona: Gobierno de Navarra. □ Izquierdo Moreno, C. (2006): El profesor y su mundo: guía para maestros y profesionales de la educación. Sevilla: MAD. □ Latiesa Rodríguez, M. Martos Fernández, P. y Paniza Prados, J. L. (2001): Deporte y cambio social en el umbral del siglo XXI. Madrid: Librerías Deportivas Esteban Sanz. □ Mandado Vázquez, A. y Díaz, P. (2004): Deporte y Educación: pautas para hacer compatible el rendimiento y el desarrollo integral de los jóvenes deportistas. Revista de Educación, nº 335, pp. 35-44. □ McCourt, F. (2007): El profesor. Madrid: Maeva. □ Piéron, M. (2005): Para una enseñanza eficaz de las actividades físico-deportivas. Barcelona: INDE Publicaciones, 2ª edición. □ Piéron, M. (1988): Didáctica de las actividades físicas y deportivas. Madrid: Gymnos, D. L. □ Ruíz Omecaña, J. V. (2004): Pedagogía de los valores en la Educación Física. Madrid: Editorial CCS. □ Sicilia Camacho, A. y Fernández Balboa, J. M. (2005): La otra cara de la enseñanza: la educación física desde una perspectiva crítica. Barcelona: INDE Publicaciones. □ Solar Cubillas, L. V. (2003): Pierre de

Coubertin : la dimensión pedagógica : la aportación del movimiento olímpico a las pedagogías corporales. Madrid: Gymnos. □
Trilla, J. (coord..) (2001): El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI. Barcelona: Graó. □ Vázquez, B. y
Álvarez Bueno, G. (1996): Guía para una educación no sexista. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia. □ Vicente Pedraz,
M. (1988): Teoría Pedagógica de la Actividad física. Bases epistemológicas. Madrid: Gymnos, S. A. □ Zagalaz Sánchez, M^a L.
(2001): Corrientes y tendencias de la Educación Física. Barcelona: INDE Publicaciones.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Fisioloxía: Fisioloxía do exercicio I				
Materia	Fisioloxía: Fisioloxía do exercicio I			
Código	P02G050V01104			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego Inglés			
Departamento	Bioloxía funcional e ciencias da saúde Didácticas especiais			
Coordinador/a	González Matías, Lucas Carmelo García Soidan, José Luís			
Profesorado	García Soidan, José Luís González Matías, Lucas Carmelo Pérez Treus, Sergio Taboada Iglesias, Yaiza			
Correo-e	lucascgm@uvigo.es jlsoidan@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta materia pretende introducir ao alumno nos conceptos básicos da fisioloxía humana que son aplicables ao exercicio e ao deporte.			

Competencias

Código	
B1	Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.
B3	Conocimiento y comprensión de los factores fisiológicos y biomecánicos que condicionan la práctica de la actividad física y el deporte.
B5	Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano.
B10	Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte.
B16	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica da actividade física e do deporte.
B18	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte.
B19	Capacidade para avaliar a condición física e prescribir exercicio físico orientado cara á saúde.
B20	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades físicas inadecuadas.

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.	B1
Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte.	B3
Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano.	B5
Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte.	B10
Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica da actividade física e o deporte.	B16
Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, de comportamento e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte.	B18
Capacidade para avaliar a condición física e prescribir exercicio físico orientado cara á saúde.	B19
Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades físicas inadecuadas.	B20

Contidos

Tema	
------	--

1. Fisioloxía do sistema nervioso.	1) Introducción, historia e aspectos xerais. Significado da Fisioloxía. 2) Membrana plasmática. Características funcionais e transporte. 3) Fenómenos eléctricos de membrana. 4) Transmisión do impulso nervioso. 5) Fisioloxía da neurona. Organización funcional do sistema nervioso. 6) Sistemas sensoriais. 7) Control motor.
2. Fisioloxía do músculo.	8) Tipos de músculos. Estrutura e función do músculo estriado. Mecánica da contracción muscular. 9) Mecanismos de excitación e contracción muscular.
4. Fisioloxía do sistema endócrino e metabolismo.	15) Hormonas. 16) Glándulas de secreción interna. 17) Hormonas esóxenas. 18) Sistema endócrino e actividade física.
3. Sistemas enerxéticos e valoración fisiolóxica do exercicio.	10) Metabolismo enerxético. 11) Fontes de enerxía. 12) Vías enerxéticas. 13) Consumo máximo de osíxeno. 14) Umbráis anaeróbicos e aeróbicos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas de laboratorio	15	15	30
Metodoloxías integradas	4	10	14
Resolución de problemas e/ou exercicios	6	12	18
Titoría en grupo	5	5	10
Sesión maxistral	20	40	60
Probas de tipo test	2.5	0	2.5
Informes/memorias de prácticas	0	15	15

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas de laboratorio	Aplicación práctica dos temas estudados a nivel teórico. Realizaranse diversas prácticas en grupo, para unha maior fixación dos conceptos relacionados co sistema nervioso, a contracción muscular, as vías metabólicas e o control hormonal do exercicio, así como distintas probas de valoración do exercicio.
Metodoloxías integradas	Exercicios prácticos baseados na resolución de problemas a través das TIC.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Formulación, análise, resolución e debate dun problema ou exercicio relacionado cos temas teóricos vistos na aula.
Titoría en grupo	Nestas actividades orientarase e guiarase o proceso de aprendizaxe do alumnado a través da discusión en grupo dos temas teóricos explicados na clase.
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	A atención realizarase en grupos reducidos, no despacho correspondente a cada un dos dous docentes que imparten a materia, segundo o tema do programa teórico que se trate.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Prácticas de laboratorio	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia. Elaboración dun documento por parte do alumno no que se reflicten as características do traballo levado a cabo. Os alumnos deben describir as tarefas e procedementos desenvolvidos, mostrar os resultados obtidos ou observacións realizadas, así como a análise e tratamento de datos. realizadas, así como a análise e o tratamento de datos.	Aprobado ou suspenso. Poderá supoñer un incremento dun 20 por cento da nota, unha vez superada a teoría, con máis de 5 puntos en cada un dos dous parciais	B5 B10 B16 B18 B19 B20
Sesión maxistral	Probas para a avaliación das competencias adquiridas, que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos, etc.). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	0-80	B1 B3 B18 B19 B20

Outros comentarios sobre a Avaliación

A realización das prácticas é **obligatoria** e aprobalas é un requisito para aprobar a materia.

A avaliación da teoría será mediante un exame escrito, principalmente preguntas tipo test, aínda que tamén poderá conter preguntas de resposta curta ou preguntas de desenvolvemento dun tema. É necesario obter unha puntuación de 5 sobre 10, en cada un dos dous parciais da materia para poder aprobalas.

Na segunda e seguintes convocatorias, se gardará a nota das prácticas, no caso de que estas estivesen aprobadas e, na parte teórica manteranse os mesmos criterios que na primeira convocatoria.

Bibliografía. Fontes de información

Lopez Chicharro J., **FISIOLOGÍA DEL ENTRENAMIENTO AERÓBICO**, Madrid: Panamericana, 2013,

Bernardot, D., **Nutrición deportiva avanzada**, 2ª ed. Madrid: Tutor, 2013,

Calderon Montero J., **Fisiología Humana aplicada a la actividad física.**, Madrid: Panamericana, 2012,

Powers. S., **Exercise Physiology: Theory and Application to Fitness and Performance.**, Lippicot. 2012,

Guyton y Hall., **Tratado de fisiología médica.**, 12ª ed., Elsevier. 2011,

Wilmore, J. y Costill, D., **Fisiología del esfuerzo y del deporte**, 6ª. ed. Barcelona: Paidotribo, 2010,

Berne, Robert M., **Fisiología**, 6ª ed. Barcelona : Elsevier, D.L. 2009,

López Chicharro, José, **Fisiología del ejercicio.**, 3ª. ed. Madrid: Panamericana, 2006,

Pocock, Gillian, **Fisiología humana : la base de la medicina**, 2ª ed. Barcelona : Masson, 2005,

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

Tibodeau, G. Estructura y función del cuerpo humano. 13 ed. Barcelona: Elsevier. 2008.

THIBODEAU, PATTON. Anatomía y fisiología. 6ª Ed. MOSBY-DOYMA. 2007

MC ARDLE, KATCH F. y KATCH V. Fundamentos de fisiología del ejercicio. 2ª ed. Madrid: Mc Graw Hill 2004.

DUANE E. HAINES. Principios de neurociencia : segunda edición. Madrid: Elsevier. 2002.

ERIC R. KANDEL. Principios de neurociencia: cuarta edición. McGraw-Hill Interamericana 2001

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Fisioloxía: Fisioloxía do exercicio II/P02G050V01401

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xogo motor**

Materia	Xogo motor			
Código	P02G050V01105			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Pazos Couto, Jose Maria			
Profesorado	Pazos Couto, Jose Maria			
Correo-e	chema3@gmail.com			
Web	http://faitic.uvigo.es/			
Descrición xeral				

Competencias

Código	
B4	Coñecemento e comprensión dos factores comportamentais e sociais que condicionan a práctica da actividade física e o deporte.
B6	Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre os aspectos psicolóxicos e sociais do ser humano.
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana.
B8	Coñecemento e comprensión da estrutura, función e desenvolvemento das diferentes manifestacións da motricidade humana.
B10	Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte.
C1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
C5	Capacidade para planificar, desenvolver e avaliar a realización de programas de deporte e actividade física escolar
C6	Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e do deporte
C24	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade físico-deportiva recreativa, con atención ás características individuais e contextuais das persoas
C25	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de actividades físico-deportivas recreativas

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Saber aplicar os coñecementos teórico-prácticos do xogo a diferentes situacións.	B4 B6	C1 C5 C24 C25
Saber identificar e seleccionar xogos en función dos obxectivos didácticos de diferentes tipos de sesións.	B7 B8	C5 C6 C25
Desenvolver propostas prácticas de ensinanza-aprendizaxe propias da materia, adaptando o proceso a diferentes colectivos.	B6	C1 C5 C6 C25
Ser capaz de reflexionar e desenvolver unha actitude crítica e autónoma na aprendizaxe dos contidos da materia.	B7 B8 B10	C6 C24
Adquirir destrezas específicas do docente (animador, adestrador, profesor de E.F, etc.) na presentación de xogos motores e no liderado dun grupo de persoas.	B4	C5 C24 C25
Adquirir actitudes de preparación, anticipación, observación, análise e toma de decisións para mellorar o proceso de ensinanza-aprendizaxe en sesións de xogos motores.	B6 B10	C5 C6 C25
Contribuír ao fomento da educación non sexista e para a paz.	B4 B10	C1 C5 C6

Manexar adecuadamente as técnicas de traballo e as fontes documentais propias da materia.	B4 B6	C1 C5 C6 C24 C25
Ser capaz de traballar en equipo e desenvolver habilidades de liderado.	B4 B7 B10	C1 C6 C25

Contidos

Tema	
1. Fundamentos teórico-prácticos do xogo motor.	- Historia - Definicións - Clasificacións - Teorías - Características
2. Aspectos didácticos do xogo motor.	- Tipoloxías de sesións lúdicas. - Aspectos básicos da comunicación. - Metodoloxía de presentación e condución de xogos. - Recursos en función dos contextos.
3. O xogo nos currículos de Educación Física.	- Educación Infantil - Educación Primaria - ESO - Bacharelato
4. Xogos e educación en valores.	- A educación en valores a través do xogo. - Xogos e xoguetes non sexistas. - Xogos e xoguetes de educación para a paz e a diversidade cultural. - Xogos tradicionais.
5. O xogo no medio natural.	- Historia e características. - Tipoloxía de xogos.
6. Xoguetes e materiais lúdicos.	- Historia e evolución dos xoguetes e materiais lúdicos. - O xogo motor e a sustentabilidade. - Elaboración de xoguetes e materiais lúdicos con material de refugallo.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Presentacións/exposicións	3	6	9
Debates	2	4	6
Sesión maxistral	5	0	5
Traballos de aula	5	0	5
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	4	8
Traballos tutelados	0	8	8
Prácticas autónomas a través de TIC	0	8	8
Prácticas de laboratorio	30	30	60
Probas de tipo test	1	8	9
Resolución de problemas e/ou exercicios	3	6	9
Traballos e proxectos	2	10	12
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	10	0	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Trátase de actividades de introdución á materia e de diagnóstico inicial dos coñecementos dos estudantes.
Presentacións/exposicións	Presentacións de propostas lúdicas por parte do alumnado.
Debates	Realización de debates na clase a partir dun tema ou situación proposta.
Sesión maxistral	O profesorado exporá os contidos da materia, aclarando conceptos, clasificacións, técnicas de aplicación, fundamentos, etc.
Traballos de aula	O alumnado participará na aula mediante tarefas de resolución de problemas e propostas/análise/avaliación de actividades relacionadas coa materia.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución de problemas teórico- prácticos

Traballos tutelados	A partir das propostas do profesorado para a elaboración de xogos, o alumnado terá que propoñer diferentes xogos, que serán tutelados mediante a plataforma virtual e nas titorías.
Prácticas autónomas a través de TIC	Mediante a plataforma TEMA, o alumnado desenvolverá diferentes actividades relacionadas co emprego das novas tecnoloxías (foro, entrega de exercicios e traballos, etc.).
Prácticas de laboratorio	Trátase de participar activamente nas prácticas desenvolvidas nas instalacións deportivas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Presentacións/exposicións	Recoméndaselle ao alumnado que consulte en horario de titorías do profesor se as tarefas de selección semanais dos xogos motores se axustan ao tema da semana e tamén cal sería a mellor maneira de facer a presentación ou exposición seguindo os fundamentos didácticos xerais e específicos lúdicos.
Traballos tutelados	Recoméndaselle ao alumnado que consulte en horario de titorías do profesor se as tarefas de selección semanais dos xogos motores se axustan ao tema da semana e tamén cal sería a mellor maneira de facer a presentación ou exposición seguindo os fundamentos didácticos xerais e específicos lúdicos.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Probas de tipo test	Probas para a avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (elección única). Os alumnos seleccionarán unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	20	B7 C1 B8 C5 C6 C24 C25
Resolución de problemas e/ou exercicios	Relacionados coa teoría e práctica de análise e toma de decisións sobre clasificacións dos xogos motores	20	B6 C1 B7 C5 C6 C24 C25
Traballos e proxectos	Diseño e organización de Xornadas de Xogos Motores dirixidos e adquirir competencias de autonomía, liderazgo traballo en grupo.	30	C1 C5 C6 C24 C25
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	Execución das tarefas/xogos propostos nas 15 clases prácticas manifestando unha participación activa, observación e análise crítico sobre o proceso do ensino-aprendizaxe.	30	B4 C1 B6 C5 B7 C6 C24 C25

Outros comentarios sobre a Avaliación

Na primeira convocatoria: A parte teórica sumará ata o 40 % (as probas de tipo test e Resolución de problemas e/ou exercicios) a parte práctica o 60 % (probas prácticas ... e traballos). Será necesario superar o 5 (o 50 % da nota) tanto na parte teórica como a práctica separadamente.

Para a segunda convocatoria:

Na parte teórica: as partes aprobadas teranse en conta coa nota correspondente. Na parte práctica: Esta parte recuperarase mediante un sobre supostos prácticos do xogo motor, que o alumnado debe resolver segundo o contido teórico práctico de cada unha das partes

Bibliografía. Fontes de información

Museo virtual do xogo www.museodeljuego.org,

Bibliografía Básica

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Anatomía: Anatomía e kinesiología humana**

Materia	Anatomía: Anatomía e kinesiología humana			
Código	P02G050V01201			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	García García, Óscar			
Profesorado	García García, Óscar García Remeseiro, Tania			
Correo-e	oscargarcia@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código	
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte.
B3	Conocimiento y comprensión de los factores fisiológicos y biomecánicos que condicionan la práctica de la actividad física y el deporte.
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana.
B8	Coñecemento e comprensión da estrutura, función e desenvolvemento das diferentes manifestacións da motricidade humana.
B11	Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.
B14	Manexo da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións.
B18	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte.
B20	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades físicas inadecuadas.
B23	Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo axeitado para cada tipo de actividade.
B26	Adaptación a novas situacións, a resolución de problemas e a aprendizaxe autónoma.
C1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
C3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
C4	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas
C7	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar o proceso de adestramento nos seus distintos niveis
C8	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, durante o proceso do adestramento deportivo
C11	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de adestramento deportivo

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
O alumno debe ser capaz de coñecer as características do exercicio físico *sistemizado, criterios para a súa clasificación, terminoloxía específica e representación gráfica do mesmo.	B2	C1
	B7	C3
	B8	C8
	B14	
	B20	
	B23	

O alumno debe ser capaz de coñecer a aplicación do exercicio coa finalidade de desenvolvemento das cualidades *psicofísicas.	B11	C3
	B13	C4
	B14	C7
	B18	C8
	B20	C11
	B23	
O alumno debe ser capaz de comprender a dimensión mecánica e *fisiológica do movemento corporal analizándoo desde os puntos de vista articular e muscular.	B3	C1
	B7	C3
	B8	C8
	B18	

Contidos

Tema	
Tema 1. O movemento corporal e o exercicio físico. Concepto e finalidade. Diferentes enfoques na aplicación do exercicio.	☐ Movemento corporal. ☐ Tarefas *motrices.
Tema 2. Fundamentos de realización *motriz. Mecanismos implicados na acción *motriz. Factores na execución dos movementos.	- Mecanismos implicados na acción *motriz. - Factores na execución dos movementos.
Tema 3. Características formais do exercicio físico.	☐ Intensidade ☐ Intención ☐ Forma ☐ Técnica
Tema 4. Movementos articulares	- Movementos que pode efectuar cada articulación do corpo humano. - Graos de amplitude. - Planos e eixos de orientación do movemento.
Tema 5. Análise de posicións e de movementos de mecánica simple e de mecánica complexa.	- Movementos de mecánica simple. - Movementos de mecánica complexa.
Tema 6. Estudo da acción muscular nos exercicios.	- Tipos de contracción muscular. - Accións e funcións dos músculos. - Participación conxunta dos músculos no movemento. - Influencia da gravidade e doutras forzas externas sobre a acción muscular.
Tema 7. Análise de posicións e de movementos de mecánica simple e de mecánica complexa atendendo á participación muscular.	- Análise de movementos de mecánica simple: *participación muscular - Análise de movementos de mecánica complexa: participación muscular
Tema 8. As cualidades físicas básicas. Efectos no organismo.	☐ Concepto e clases de cualidades físicas básicas. ☐ Concepto e factores de acondicionamento físico. ☐ Procesos *adaptativos ao exercicio físico. ☐ *Periodización da práctica do exercicio físico. ☐ Evolución das capacidades *motrices. ☐ Fundamentos para o desenvolvemento da condición física.
Tema 9. Manifestación, desenvolvemento e valoración das capacidades dependentes do aparello locomotor.	☐ A forza. Concepto, clases e diversas clasificacións. ☐ Sistemas de desenvolvemento da forza. ☐ Valoración da forza muscular. ☐ A velocidade: concepto, clases e factores dos que depende. ☐ A flexibilidade: concepto e factores dos que depende. ☐ Sistemas de desenvolvemento: dinámicos e estáticos.
Tema 10. Manifestación, desenvolvemento e valoración das capacidades dependentes dos procesos de obtención e utilización de enerxía.	☐ A resistencia. Concepto e clases. ☐ Sistemas de adquisición da resistencia. ☐ Valoración da resistencia.
Tema 11. Cualidades *psicomotoras relacionadas coa acción muscular.	☐ Concepto e clases de cualidades *psicomotoras. ☐ A coordinación. Concepto e tipos, segundo os diferentes criterios: ☐ Formas de desenvolvemento da coordinación. ☐ O equilibrio. Concepto e clasificacións.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas de laboratorio	28	25	53
Resolución de problemas e/ou exercicios	5	5	10
Presentacións/exposicións	1	1	2
Sesión maxistral	16	18	34
Probas de tipo test	0.5	30	30.5
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	0.5	20	20.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas de laboratorio	No horario de prácticas de laboratorios desenvolveranse tarefas e exercicios dirixidos polo profesor sobre aspectos presentados nas clases teóricas.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Os conceptos teóricos serán acompañados nas clases teóricas con exercicios e resolución de problemas.
Presentacións/exposicións	Se presentarán estudos de casos para que alumno pueda tener referencias
Sesión maxistral	Empregarase a exposición por parte do profesor como medio principal de ensino.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Tentarase atender de forma individualizada aos alumnos, recoñecendo os seus problemas particulares. Para iso disporase das horarias de *tutorías estipuladas
Prácticas de laboratorio	Tentarase atender de forma individualizada aos alumnos, recoñecendo os seus problemas particulares. Para iso disporase das horarias de *tutorías estipuladas
Resolución de problemas e/ou exercicios	Tentarase atender de forma individualizada aos alumnos, recoñecendo os seus problemas particulares. Para iso disporase das horarias de *tutorías estipuladas

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Prácticas de laboratorio	É obrigatorio asistir polo menos ao 80% das prácticas para poder obter unha avaliación positiva	0	B11 B14 B20 B26 C1 C3
Resolución de problemas e/ou exercicios	Revisaranse os exercicios realizados polos alumnos nas prácticas de laboratorio. É obrigatorio realizar todos os exercicios propostos nas clases	10	B13 B14 B18 B23 B26 C1 C4 C8 C11
Probas de tipo test	realizácese un exame tipo test de resposta única, sobre 5 posibles, onde é necesario obter polo menos un 60 por cento de respostas correctas, tendo en conta que cada 4 erros desconta unha positiva, ou o seu parte proporcional	90	B2 B3 B7 B8 B20 C1 C3 C4 C7 C8 C11

Outros comentarios sobre a Avaliación

En sucesivas convocatorias os criterios de avaliación serán idénticos aos presentados *anteriormente.

É necesario obter polo menos un 60% de respostas ben contestadas no exame tipo *test, tendo en conta que cada 4 preguntas mal contestadas restan unha positiva, ou o seu parte *proporcional.

Bibliografía. Fontes de información

- Kapandji, I.A. (2006). *Cuadernos de fisiología articular*. Tomos, I, II y III. Madrid: ed. Médica-Panamericana.
- Izquierdo, M. (2008). *Biomecánica y bases neuromusculares de la actividad física y el deporte*. Madrid: ed. Médica-Panamericana.
- Nacleiro, F. (2011). *Entrenamiento deportivo. Fundamentos y aplicaciones*. Barcelona: Editorial médica-panamericana.
- Nitsch, JR., Neumaier, a., Marées, H. & Mester, J. (2002). *Entrenamiento de la técnica. Contribuciones para un enfoque interdisciplinario*. Barcelona: Paidotribo.
- VVAA. (2001). *Kinesiología y anatomía aplicada a la actividad física*. Barcelona: Paidotribo

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Biomecánica da técnica deportiva/P02G050V01903

Metodoloxía e planificación do adestramento deportivo I/P02G050V01502

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía: Anatomía humana para o movemento/P02G050V01101

DATOS IDENTIFICATIVOS**Psicología: Psicología da actividade física e o deporte**

Materia	Psicología: Psicología da actividade física e o deporte			
Código	P02G050V01202			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicossocioeducativa Psicología evolutiva e comunicación			
Coordinador/a	Maceira Gago, Antonio Delfín Fariña Rivera, Francisca			
Profesorado	Fariña Rivera, Francisca Maceira Gago, Antonio Delfín Vázquez Figueiredo, María José			
Correo-e	amaceira@uvigo.es francisca@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/francisca/			
Descrición xeral	Esta materia amosará que é a Psicología e que lle pode achegar ao graduado en Ciencias da Actividade Física e do Deporte. Dedicando especial atención aos procesos psicolóxicos básicos e psicosociais, desenvolvemento humano e Psicomotricidade, e análise comportamental do deporte.			

Competencias

Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte.
B4	Coñecemento e comprensión dos factores comportamentais e sociais que condicionan a práctica da actividade física e o deporte.
B6	Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre os aspectos psicolóxicos e sociais do ser humano.
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana.
B8	Coñecemento e comprensión da estrutura, función e desenvolvemento das diferentes manifestacións da motricidade humana.
B15	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino- aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas.
B17	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar o proceso de adestramento nos seus distintos niveis.
B18	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte.
C1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
D2	
D3	

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecer os conceptos xerais da Psicología aplicada a actividade física e o deporte	A3 A4	B2 B4 B15	C1	D2 D3
Coñecemento das repercusións que supuxo a imaxe numérica no eido da fotografía.				
Coñecer o desenvolvemento humano, desenrolo e control motor.	A3 A4	B7 B8		
Ser capaz de facer unha análise comportamental do deporte	A3 A4	B6 B17 B18		D2 D3

Contidos	
Tema	
Conceptos xerais da Psicoloxía aplicada a actidade física e o deporte	1.1 Procesos psicolóxicos básicos: Sensación-Percepción Percepción da dor Percepción de persoas Atención. Memoria Imaxes mentais Linguaxe e comunicación interpersoal 1.2 Aprendizaxe Condicionamento clásico. Condicionamento instrumental. Aprendizaxe cognitiva. 1.3 Motivación-emoción, ansiedade e estres Motivación. Emoción. Intelixencia emocional e resolución pacífica de conflitos e controversias Ansiedade, estres e burnout en profesionais. Resolución pacífica de conflitos e controversias.
Desenvolvemento humano, desenrolo e control motor.	2.1 Introducción ao desenvolvemento humano Conceptos xerais Etapas evolutivas 2.2 Desenvolvemento e control motor Conceptos básicos do desenvolvemento motor Principios do crecemento Crecemento e actividades físicas 2.3 Desenvolvemento cognitivo Etapas evolutivas no desenvolvemento cognitivo Involución cognitiva no ser humano 2.4 Desenvolvemento socioafectivo e da personalidade Desenvolvemento socioafectivo Principais problemas socioafectivos no ser humano. Desenvolvemento da personalidade Trastornos da personalidade
Análise comportamental do deporte	3.1 Variables a analizar na conduta deportiva. 3.2 Métodos de análise.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Titoría en grupo	9	0	9
Traballos de aula	30	0	30
Sesión maxistral	50	0	50
Presentacións/exposicións	8	0	8
Actividades introdutorias	1.5	0	1.5
Probas de tipo test	1	0	1
Cartafol/dossier	0	24	24
Traballos e proxectos	0.5	26	26.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Titoría en grupo	Os grupos C emprégase para facer o seguimento dos traballos grupais.
Traballos de aula	Cada tema vai acompañado con material audiovisual e unha ficha que o grupo debe entregar cumplimentada. Faranse exercicios de avaliación de variables psicolóxicas Entrenaranse as destrezas de comunicación verbal e non verbal.
Sesión maxistral	O profesorado fai unha introdución teórica ao tema a tratar na aula, de xeito expositivo.
Presentacións/exposicións	Os estudantes terán que facer en grupo un traballo sobre algún tema da materia, que será establecido polo profesorado. Todos os alumnos deben facer unha exposición do seu traballo na aula.
Actividades introdutorias	Exposición sobre o desenvolvemento da materia ao longo do cuadrimestre, así como os contidos desta.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Nos grupos C o alumnado recibirá unha atención personalizada, centrada en solucionar todas as dúbidas que poida ter. Ademais, emprégase para levar os rexistros correspondentes a cada alumno sobre o esforzo realizado e o coñecemento adquirido.
Probas	Descrición
Traballos e proxectos	Nos grupos C o alumnado recibirá unha atención personalizada, centrada en solucionar todas as dúbidas que poida ter. Ademais, emprégase para levar os rexistros correspondentes a cada alumno sobre o esforzo realizado e o coñecemento adquirido.

Avaliación						
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Traballos de aula	O/a alumno/a analizará diferentes materiais (artigos, capítulos de libro, material audiovisual, entre outros) relacionados coas temáticas da materia. Os informes/memorias de prácticas suporá un 20% da calificación. Os traballos e proxectos grupais suporán un 30% da calificación final.	50	A3 A4	B2 B4 B6 B7 B8 B15 B17 B18	C1	D2 D3
Probas de tipo test	Levarase a cabo unha proba tipo test para avaliar os contidos teóricos.	50		B4 B7 B8		

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os informes/memorias de prácticas suporá un 20% da calificación. Os traballos e proxectos grupais suporán un 30% da calificación final.

Bibliografía. Fontes de información

Cox, R., **Psicología del Deporte. Conceptos y sus aplicaciones**, Editorial Médica Panamericana,
 Dosal, J., **Psicología de la Actividad física y del deporte**, McGraw Hill,,
 Fariña, F. y Tortosa, F., **Introducción a la Psicología**, Promolibro,
 Gerrig, R. y Zimbardo, P., **Psicología y Vida**, Prentice Hall,
 Morris, Ch., y Maisto, A., **Psicología**, Prentice-Hall,
 Nigel Holt; Andy Bremner; Ed Sutherland; Michael Vliek; Michael Passer; Ronald Smith, **Psychology. The Science Of Mind And Behaviour**, México: MCGRAW HILL,
 Puente, A., **Cognición y aprendizaje. Fundamentos psicológicos**, Pirámide,
 Sánchez Vidal, A, **Psicología Social Aplicada**, Prentice-Hall,

Recomendacións

Outros comentarios

Recomendase:

- 1.-Ler, con anterioridade a explicación do docente, o material do tema que se vai a tratar na sesión maxistral; de selo caso anotando as dúbidas para resolvelas na sesión maxistral.
- 2.-Participar activamente nas clases maxistrais, plantexando cuestións sobre os temas tratados.
- 3.-Plantexarlle ao profesor tódalas preguntas/consultas que considere necesarias para comprender os contidos explicados nas sesións maxistrais, así como os procedementos implicados no desenrolo dos traballos asignados polo docente.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Socioloxía: Socioloxía e historia da actividade física e o deporte**

Materia	Socioloxía: Socioloxía e historia da actividade física e o deporte			
Código	P02G050V01203			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Profesorado	Porto Porto, Benjamín Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Correo-e	teijeiro@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	<p>Desde o punto de vista da historia, os obxectivos xerais que se pretenden alcanzar nesta materia consisten en achegar ao alumno/á o coñecemento dos fundamentos, conceptos, métodos, técnicas de traballo e ferramentas empregados pola ciencia histórica aplicados aos obxectos concretos que representan a actividade física e o deporte, de modo que sexan capaces de comprender que ambos constitúen unha forma específica de práctica que evoluciona ao longo do tempo e en relación coa sociedade concreta na que se desenvolve.</p> <p>A actividade física e o deporte son conceptos diferentes, pero conectados. Actualmente o deporte constitúe un %ou201*Checho social total%ou201D, caracterizado por unha complexa rede de relacións con outros *subsistemas (cultural, económico, político, etc.). Por iso o deporte non é só unha actividade física, senón que está determinado polos significados sociais que a sociedade lle atribúe a esas prácticas. A Socioloxía, como ciencia do social, ofrece unha serie de teorías e metodoloxías útiles para explicar as relacións entre prácticas físicas, deporte e contorna sociocultural.</p>			

Competencias

Código	
B1	Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte.
B4	Coñecemento e comprensión dos factores comportamentais e sociais que condicionan a práctica da actividade física e o deporte.
B6	Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre os aspectos psicolóxicos e sociais do ser humano.
B11	Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.
B12	Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.
B25	Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.
B26	Adaptación a novas situacións, a resolución de problemas e a aprendizaxe autónoma.

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
(*)	
Identificar, enumerar e describir as principais etapas da evolución histórica da Actividad Física e do B1 Deporte e os principios conceptos, variable e perspectivas sociolóxicas (significados, interacciones B2 e instituciónes).	
Diferenciar as características que presentan a Actividad Física e o Deporte en relación cos distintos B1 contextos históricos e sociais nos que se manifestan.	B4 B12 B25 B26

Relacionar as sinerxias da Actividad física e o Deporte cos novos campos emerxentes de actividade socio-económica.	B1 B4 B12 B25 B26
Identificar os valores sociais cos novos significados sociais das prácticas físico-deportivas.	B1 B4 B12 B25 B26
Aplicar os principios básicos do razonamiento histórico á actividade física e o deporte: explicación causal e contextualizada, tempo histórico e periodización, cambio e continuidade, etc.	B4 B6 B11 B12 B13 B25 B26
Discutir e implementar os coñecemento sociolóxicos en programas de actividade físico-deportiva.	B4 B6 B11 B12 B13 B25 B26

Contidos

Tema	
Introdución teórica e metodolóxica	A actividade física e o deporte como obxectos de estudo da Historia e da Socioloxía. Tempo e tempo histórico. Perspectiva e metodoloxía sociolóxica.
A actividade física a través do tempo	Actividade física e cultura. Actividade física na Antigüidade Clásica. Das prácticas predeportivas ao deporte.
Xénese e desenvolvemento do deporte	Sociedade industrial e deporte. O modelo deportivo inglés. Difusión internacional do deporte.
O Movemento Olímpico	A época do positivismo. O fenómeno da mundialización e as asociacións internacionais. A obra do Barón de Coubertain. A configuración do Movemento Olímpico. Ideoloxía do movemento olímpico.
Sociedade, cultura e significados.	Sociedade, cultura, normas e socialización. Significados socioculturais: corpo e xénero. Ideoloxías.
Interacción social	Interacción social e construción social da realidade. Cambio social: modernidade, posmodernidade e globalización. Novos valores e novas prácticas físico-deportivas

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas e/ou exercicios	7.5	22.5	30
Presentacións/exposicións	6	1	7
Seminarios	8	40	48
Sesión maxistral	20	20	40
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	6	8
Informes/memorias de prácticas	0	1	1
Traballos e proxectos	0	16	16

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase utilizar como complemento da lección maxistral.
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto, etc. Pódese levar a cabo individualmente ou en grupo.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto que deberá desenvolver o estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Resolución de dúbidas sobre a materia explicada nas leccións maxistrais, sobre as lecturas recomendadas para a preparación das clases prácticas e seminarios. Resolución de dúbidas e problemas que poidan xurdir a medida que se desenvolva a elaboración do traballo. Calquera outro tipo de dúbida ou problema que poida formular o alumno/a.
Probas	Descrición
Traballos e proxectos	Resolución de dúbidas sobre a materia explicada nas leccións maxistrais, sobre as lecturas recomendadas para a preparación das clases prácticas e seminarios. Resolución de dúbidas e problemas que poidan xurdir a medida que se desenvolva a elaboración do traballo. Calquera outro tipo de dúbida ou problema que poida formular o alumno/a.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Exame en forma de ensaio ou tipo test sobre os contidos da materia. Resultados do Aprendizaxe: Identificar, enumerar e describir as principais etapas da evolución histórica da Actividad Física e do Deporte e os principios conceptos, variable e perspectivas sociolóxicas. Relacionar as sinerxias da Actividad física e o Deporte cos novos campos emerxentes de actividade socio-económica. Identificar os valores sociais cos novos significados sociais das prácticas físico-deportivas. Diferenciar as características que presentan a Actividad Física e o Deporte en relación cos distintos contextos históricos e sociais nos que se manifestan.	50	B1 B2 B4 B12 B25 B26
Informes/memorias de prácticas	Informes, memorias ou exercicios realizados nas clases prácticas e seminarios. Diferenciar as características que presentan a Actividad Física e o Deporte en relación cos distintos contextos históricos e sociais nos que se manifestan. Relacionar as sinerxias da Actividad física e o Deporte cos novos campos emerxentes de actividade socio-económica. Identificar os valores sociais cos novos significados sociais das prácticas físico-deportivas. Discutir e implementar os coñecemento sociolóxicos en programas de actividade físico-deportiva. Aplicar os principios básicos do razonamiento histórico á actividade física e o deporte: explicación causal e contextualizada, tempo histórico e periodización, cambio e continuidade, etc.	25	B4 B6 B11 B12 B13 B25 B26

Traballos e proxectos	Realización dun traballo bibliográfico ou de investigación sobre algún tema relacionado coa materia. Resultados do Aprendizaxe: Diferenciar as características que presentan a Actividad Física e o Deporte en relación cos distintos contextos históricos e sociais nos que se manifestan. Relacionar as sinerxias da Actividad física e o Deporte cos novos campos emerxentes de actividade socio-económica. Identificar os valores sociais cos novos significados sociais das prácticas físico-deportivas. Aplicar os principios básicos do razonamiento histórico á actividade física e o deporte: explicación causal e contextualizada, tempo histórico e periodización, cambio e continuidade, etc.	25	B1 B2 B4 B6 B12 B13 B25 B26
-----------------------	--	----	--

Outros comentarios sobre a Avaliación

Valorarase a calidade das actividades realizadas e o grao de participación e implicación. En concreto, a precisión conceptual, o nivel de elaboración de ideas, a crítica fundamentada, a organización persoal de ideas e contidos, a coherencia no discurso, a claridade expositiva, o coidado nos aspectos formais académicos e de presentación, o emprego de recursos metodolóxicos e materiais.

Na segunda convocatoria de exame (xulio) os alumno deberán presentar ou realizar aquelas probas que non superasen durante o curso académico.

No caso de alumnos non asistentes, deberán xustificar adecuadamente a causa ao comezo do cuadrimestre. Deberán realizar as mesmas probas, mais de maneira individual e non se terá en conta para a súa cualificación a presencialidade e participación.

Bibliografía. Fontes de información

- García Ferrando, M., **Encuesta de hábitos deportivos de los españoles**, **Diccionario Crítico de Ciencias Sociales**, Taylor, S.J. & Bogdan, R., **Introducción a los métodos cualitativos de investigación**, Paidós, Anguera arguilaga, Mª T., **La metodología observacional en el deporte: conceptos básicos**, Vázquez Montalbán, Manuel, **Fútbol. Una religión que busca un dios**, Debate, Olivera Betrán J; Olivera Betrán A., **La crisis de la modernidad y el advenimiento de la postmodernidad: el deporte y las prácticas físicas alternativas en el tiempo de ocio actual**, Apunts: Educación Física y Deportes 1995, 41:10-29, Martínez Barreiro, A., **La construcción social del cuerpo en las sociedades contemporáneas**, Papers 2004; 73:127-152., Maguire Joseph, **Un desafío al complejo deportivo-industrial: ciencias humanas, apoyo y servicio**, Lecturas: Educación Física y Deportes. Revista Digital 2004, nº 10., Maguire, J., **Globalización y creación del Deporte Moderno**, Lecturas: Educación Física y Deportes. Revista Digital 2003, 67., Jennings, Andrew, **Los nuevos señores de los anillos**, Ediciones de la Tempestad, Hernández Mendo A; Maíz Rodríguez J. y Molina Macías M.I, **Debate conceptual abierto: violencia y deporte**, Educación Física y Deportes. Revista Digital 2004; 70, González Aja, Teresa, **Sport y autoritarismo. La utilización del deporte por el comunismo y el fascismo**, Alianza, Díaz Mintegui, C., **Deporte y construcción de las relaciones de género**, Gazeta de Antropología 1996; 12:12-25, Buñuel Heras, A, **La construcción social del cuerpo de la mujer en el deporte**, Revista Española de Investigaciones Sociológicas 68, 1994: 97-117, Barbero González, J.I., **Deporte-cultura-cuerpo: (el deporte como configurador de cultura física)**, Educación y Sociedad 1991, 9:169-178, Giner, S.; Lamo de Espinosa, E.; Torres, C., **Diccionario de Sociología**, Alianza Editorial, Macionis, J.J & Plummer, K., **Sociología (3ª edic.)**, Pearson Educación, Hernández Sampieri, R; Fernández-Collado, C; Baptista Lucio, P., **Metodología de la investigación**, MacGraw-Hill, García Ferrando, Manuel; Puig Barata, Núria y Lagardera Otero, Francisco (comps.), **Sociología del deporte (3ª edición actualizada)**, Alianza Editorial, Massicotte, J.P. y Lessard, C., **Histoire du sport: de l'Antiquité au XIXe siècle**, Université du Québec, García, S. y Ponce, J. (coords.), **Compendio histórico de la actividad física y el deporte**, Masson, Penn, A., **Targeting schools: drill, militarism and imperialism**, Woburn, Massengale, J.D. y Swanson, R.A. (eds.), **The History of exercise and sport science**, Human Kinetics, Pastor Pradillo, **Fragmentos para una antropología de la actividad física**, Paidotribo, Mason, T., **El deporte en Gran Bretaña**, Cívitas, Durántez, C., **Las Olimpiadas Griegas**, C.O.E., Durántez, C., **Olimpia y los juegos olímpicos antiguos**, C.O.E., García Romero, F., **Los Juegos Olímpicos y el deporte en Grecia**, AUSA, D.L.,

Segura Munguía, S., **Los Juegos Olímpicos: educación, deporte, mitología y fiestas en la antigua Grecia**, Anaya,

Moradiellos, E., **El Oficio de Historiador**, Siglo XXI,

Barbero, J.I. (ed.), **Materiales de Sociología del Deporte**, Eds. de la Piqueta,

Bibliografía Complementaria,

Betancour, R. y Vilanou, C., **Historia de la Educación Física y el Deporte a través de los textos**, PPU,

Elias, N. y Dunning, E., **Deporte y ocio en el proceso de civilización**, Fondo de Cultura Económica,

Mandell, R.D., **Historia cultural del deporte**, Bellaterra,

Bibliografía Básica,

Salvador, J., **El deporte en Occidente. Historia, Cultura y Política**, Cátedra,

Devís, J. (coord.), **Actividad Física, Deporte y Salud.**, INDE,

Recomendaciones

DATOS IDENTIFICATIVOS**Fundamentos da motricidade**

Materia	Fundamentos da motricidade			
Código	P02G050V01204			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Alvariñas Villaverde, Mirian			
Profesorado	Alvariñas Villaverde, Mirian			
Correo-e	myalva@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Na materia «Fundamentos da *Motricidad» analizaremos os aspectos máis relevantes da *motricidad humana, tendo en conta o corpo en movemento que *interacciona cos obxectos e suxeitos do espazo de acción; prestarase especial atención ás habilidades *perceptivomotrices e ás habilidades *motrices básicas.			

Competencias

Código	
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte.
B8	Coñecemento e comprensión da estrutura, función e desenvolvemento das diferentes manifestacións da motricidade humana.
B11	Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.
B12	Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.
B15	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino- aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas.
B25	Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.
B26	Adaptación a novas situacións, a resolución de problemas e a aprendizaxe autónoma.

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Demostrar comprensión da literatura científica relacionada coas manifestacións da *motricidad humana no ámbito da actividade física e o deporte.	B2 B8
Ser capaz de deseñar, desenvolver e avaliar procesos de ensino □ aprendizaxe relativos aos fundamentos da *motricidad con atención ás características individuais e *contextuales das persoas.	B11 B12 B13 B15 B25 B26

Contidos

Tema	
1.- Clasificacións e/ou *taxonomías dos fundamentos da *motricidad.	Clasificacións e/ou *taxonomías dos fundamentos da *motricidad
2.- Fundamentos, características e estrutura das capacidades *perceptivo *motrices no ámbito da actividade física e o deporte: corporalidade, *espacialidade, temporalidade e as súas manifestacións derivadas.	Corporalidade, *espacialidade, temporalidade e as súas manifestacións derivadas
3.- Fundamentos, características e estrutura das habilidades *motrices no ámbito da actividade física e o deporte.	Habilidades *motrices.
4.- Principios, tendencias e recursos prácticos en distintos ámbitos de aplicación das manifestacións da *motricidad.	Manifestacións da *motricidad.

5.- Deseño de propostas, intervención e análise en relación coas capacidades *perceptivo-
*motrices e as habilidades *motrices.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	10	20	30
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	4	8
Traballos de aula	6.6	26.4	33
Prácticas de laboratorio	30	45	75
Actividades introdutorias	2	2	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte da profesora dos aspectos máis importantes de cada tema, explicando conceptos, clasificacións, técnicas...etc.
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado en base ás premisas expostas previamente pola docente, busca solucións, fai propostas ou resolve exercicios.
Traballos de aula	Traballos do alumnado a partir dun tema concreto relacionado cos contidos prácticos da materia. Poden ser individuais ou en grupo (innovación educativa, coreografía, *etc).
Prácticas de laboratorio	Sesións prácticas da materia que se realizan nunha instalación deportiva.
Actividades introdutorias	Exposición previa de aspectos *introdutorios, fundamentais ou básicos da materia.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	Atenderanse as cuestións e dúbidas que expoñan os alumnos nas clases e no horario de *tutorías
Traballos de aula	Atenderanse as cuestións e dúbidas que expoñan os alumnos nas clases e no horario de *tutorías

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Sesión maxistral	Exame tipo test e/ou pregunta curta	50	B2 B8
Resolución de problemas e/ou exercicios	Avaliarase o traballo entregado pola/o estudante sobre os exercicios propostos. Valorarase a calidade, a coherencia, os aspectos formais, etc. Este apartado formará parte da avaliación dependendo da marcha do curso, podendo chegar a valer ata un 10% da nota final, o que faría que o exame valesse un 40% se a docente decide aplicar este criterio de avaliación.	0	B11 B12 B13 B15 B25 B26
Traballos de aula	Avaliarase/*n os traballos realizado/*s mediante unha ficha de avaliación. Valoraranse distintos aspectos dependendo do traballo en cuestión, como a participación, a calidade de traballo, a progresión, etc.	10	B2 B8 B11 B12 B13 B15 B25 B26
Prácticas de laboratorio	Participación activa nas clases prácticas avaliada mediante unha ficha de control	40	B2 B8 B11 B13 B15 B25 B26

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia en primeira convocatoria e de maneira continua, o alumnado ha de aprobar a parte práctica (50%)

tal e como se describiu no apartado de probas (traballos de aula e prácticas de laboratorio). Tamén se someterá a un exame da parte teórica (50%) o día oficial do exame. É imprescindible aprobar ambas as partes, teórica e práctica, para superar a materia.

En Resolución de problemas e/ou exercicios:

Avaliarase o traballo entregado pola/o estudante sobre os exercicios propostos. Valorarase a calidade, a coherencia, os aspectos formais, etc. Este apartado formará parte da avaliación dependendo da marcha do curso, podendo chegar a valer ata un 10% da nota final, o que faría que o exame (tipo test e/ou pregunta curta) valesse un 40% se a docente decide aplicar este criterio de avaliación.

Quen non cumpra cos requisitos da práctica de forma continua, presentarase en a segunda edición a unha avaliación consistente en:

a) exame sobre a parte teórica da materia: 5 puntos

*b) exame sobre a parte práctica da materia: 5 puntos

É imprescindible aprobar tanto o apartado a) como o *b) para superar a materia.

Bibliografía. Fontes de información

Batalla, A. (2000). s. Barcelona: INDE.

Blández, J. (2000). Barcelona: INDE.

Blández, J. (2005). Barcelona: INDE.

Castañer, M. y Camerino, O. (2006). *.Las bases neuro-psicológicas del movimientEstudio y génesis de la psicomotricidaEl movimiento en el desarrollo de la personaLa educación postural en el aula de Educación Física: una experiencia de investigación-acción en la Enseñanza Secundaria ObligatoriaEducación motriz y educación psicomotriz en Preescolar y Primaria: acciones motrices y primeros aprendizajes. La percepción espacio-temporal y la iniciación a los deportes de equipo en Primaria: unidades didácticas para PrimariaBases teóricas de la Educación Física y el deporte239*. Jaén: Universidad de Jaén.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Fundamentos das actividades de loita**

Materia	Fundamentos das actividades de loita			
Código	P02G050V01205			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Gutierrez Santiago, Alfonso			
Profesorado	Gutierrez Santiago, Alfonso			
Correo-e	ags@uvigo.es			
Web				

Descrición xeral A materia «Fundamentos das actividades de loita» impártese no segundo cuadrimestre do primeiro curso do Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte.

Nesta materia proporciónase unha visión xeral dos deportes e actividades de loita. Desde unha perspectiva teórica, abórdanse as diferentes concepcións actuais máis significativas referentes ao ámbito dos deportes de loita desde un punto de vista xeral e, desde unha perspectiva práctica, realízase un percorrido a través dos deportes de loita con agarre, facendo especial fincapé no judo.

Así mesmo, esta materia é fundamental dentro do plan de estudos da titulación impartida na Universidade de Vigo, posto que é a única, dentro deste, onde o alumno ten a oportunidade de obter os coñecementos necesarios sobre o ámbito dos deportes de loita, imprescindibles na formación dun Graduado en Ciencias da Actividade Física e do Deporte.

Competencias

Código	
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana.
B10	Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte.
B12	Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.
B14	Manexo da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións.
B15	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino- aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas.
B16	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica da actividade física e do deporte.
B18	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte.
B20	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades físicas inadecuadas.
B23	Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo axeitado para cada tipo de actividade.
B24	Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.
B25	Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.
B26	Adaptación a novas situacións, a resolución de problemas e a aprendizaxe autónoma.
C1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
C2	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación escolar
C3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
C4	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas
C6	Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e do deporte
C16	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao campo da actividade física e a saúde

Resultados de aprendizaxe		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades motrices básicas das actividades de loita.	B7	
Coñecemento e comprensión dos fundamentos do judo e as actividades de loita.	B10	
Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das actividades de loita.	B12	
Adaptación a novas situacións, resolución de problemas e aprendizaxe autónoma.	B26	
Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.	B25	
Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.	B13	
Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.	B24	
Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos ás actividades de loita, con atención ás características individuais e contextuais das persoas.	B15	C1
Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica das actividades de loita.	B16	C2
Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao ámbito do judo e das actividades de loita.	B18	C3 C16
Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades de loita de forma inadecuada.	B20	C4
Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para as actividades de loita.	B23	C6
Utilización da información científica básica aplicada ao ámbito do judo e das actividades de loita.	B14	

Contidos

Tema	
Breve descrición dos contidos da memoria de verificación do grao (en cada un dos seguintes bloques temáticos, ao final do mesmo e entre paréntese, sinalaremos mediante o correspondente número -1,2,3,4- a cal ou cales fai especial referencia):	<ol style="list-style-type: none"> 1. *Fundamentación teórica das actividades de loita. 2. Fundamentos técnico-tácticos e didácticos do *judo e as actividades de loita. 3. Estrutura formal e funcional do *judo e as actividades de loita. 4. O proceso de iniciación deportiva ao *judo.
A) Evolución histórica dos deportes de loita (1). Descrición: nesta área temática realízase un percorrido a través das diferentes etapas históricas que sufriu a loita, desde a época primitiva, pasando polas civilizacións arcaicas, o mundo clásico, a idade media, etc., ata chegar á actualidade.	<ul style="list-style-type: none"> - Breve aproximación á loita noutras civilizacións. - A loita nas civilizacións arcaicas. - A loita no mundo clásico I: a loita en Grecia. - A loita no mundo clásico II: a loita en Roma. - A loita na Idade Media e na Idade Moderna.
B) O proceso de institucionalización deportiva das actividades de loita e das artes marciais xaponesas (1-2-3-4). Descrición: Explícase cal foi o proceso de deportivización que experimentaron as loitas ata chegar á súa plena institucionalización, realizando especial fincapé en disciplinas luctatorias como o judo. Resúmese a evolución sufrida polo judo desde a súa orixe ata a actualidade. Abórdanse os inicios do judo como unha forma de defensa persoal "ju jutsu", efectuando unha aplicación práctica das técnicas máis relevantes do judo ás situacións máis cotiás de defensa persoal. Como colofón do devandito proceso de deportivización preséntase o regulamento arbitral do judo. Se conceptualizan e caracterizan as artes marciais xaponesas, analizando o cambio sufrido ata o seu deportivización, é dicir, a transformación do Bujutsu en Budo.	<ul style="list-style-type: none"> - A loita na Época Contemporánea. - O judo. A súa evolución. - Iniciación ao Ju Jutsu. - Regulamento arbitral de judo. - As artes marciais: concepto e caracterización. As artes marciais xaponesas como educación espiritual: o seu cambio en occidente -a "deportivización"-.
C) Caracterización e concepto dos deportes de loita (1-3). Descrición: este bloque temático está destinado a efectuar unha anotación conceptual da loita, aclarando termos que, a priori, poderían parecer idénticos para, posteriormente, establecer cales son as características comúns dos diferentes deportes de loita.	<ul style="list-style-type: none"> - Anotación conceptual da loita: aclaracións terminolóxicas. - Características comúns dos deportes de loita.

D) Clasificación dos deportes de loita e das técnicas (1-2-3-4).
 Descrición: nesta área temática abórdanse a diversidade de clasificacións dos deportes de loita en función das distintas correntes doctrinales máis relevantes. Efectúase unha revisión das clasificacións técnicas máis importantes para, finalmente, realizar unha comparación entre as técnicas utilizadas en distintos deportes de loita con agarre, desde as formas de proxectar ao adversario contra o chan ata as formas de control ao adversario.

- Clasificación dos deportes de loita.
 - As clasificacións da técnica en judo. Comparativa técnica entre diferentes deportes de loita con agarre.

E) Deportes de loita. Xeneralidades (1-2-4).
 Descrición: neste bloque temático abórdanse os aspectos máis relevantes sobre o cerimonial característico dos deportes de loita. Ademais, realizaremos un achegamento ás habilidades motrices luctatorias.

- Deportes de loita. O seu cerimonial.
 - As habilidades motrices luctatorias.

F) Fundamentos (Kihon) (1-2-3-4).

- O saúdo (Rei).

Descrición: nesta área temática abordaremos fundamentos dos deportes de loita tan relevantes como o saúdo, a postura, o agarre, as caídas e as fases da técnica.

- A postura (Shisei).

- As caídas (Ukemi).

- O agarre (Kumikata) e as fases da técnica.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas de laboratorio	30	45	75
Titoría en grupo	0	15	15
Sesión maxistral	22.5	33.75	56.25
Probas de tipo test	1	1.5	2.5
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	0.5	0.75	1.25

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas de laboratorio	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos especiais con equipamento especializado (tatami).
Titoría en grupo	Consultas que o alumno mantén co profesorado da materia no tatami para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto que vai realizar o estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías Descrición

Clases teóricas: Técnica utilizada: lección magistral. La lección magistral es el método más antiguo y, en la actualidad, de los más utilizados en la enseñanza universitaria. La verdadera lección magistral no debe limitarse a exponer conceptos o resultados, sino también a mostrar, hasta cierto punto, cómo se llega a los mismos, es decir, debe intentar transmitirse un enfoque crítico de la asignatura, que lleve al alumno a reflexionar y descubrir la relación entre los diversos conceptos y resultados que son objeto de exposición. Actividades desarrolladas por el profesor: - Explica los fundamentos teóricos. En una clase teórica, la explicación del profesor debe reunir tres rasgos esenciales: -Autenticidad científica: exige una actualización permanente de los conocimientos insertos en cada lección del programa. -Ordenación coherente de las lecciones: permite que, en el curso de la exposición, se puedan recordar conceptos ya vistos en otra parte del programa para relacionarlos con los de la lección del día, lo cual induce al alumno a buscar conexiones de los conceptos que aprende, forzando su capacidad imaginativa y facilitando el uso del aprendizaje significativo. -Claridad de la exposición: se realizará con el ritmo adecuado, con las pausas precisas, con las reiteraciones de los puntos más importantes y de mayor dificultad, con las interrupciones por parte de los alumnos, imprevistas o previstas por parte del profesor, y aun estimadas por éste, sin que todo ello afecte al desarrollo previsto del programa para cada lección. Actividades desarrolladas por el alumno: - De forma general, se podrían resumir en: -Asimila y toma apuntes. -Plantea dudas y cuestiones complementarias. Para un mejor provecho de las clases teóricas, el alumno debe realizar las siguientes actividades: -Leer someramente, antes de acudir a clase, la materia que va a tratar el profesor. Este hábito requiere disciplina pero, a cambio, proporciona un aprovechamiento muy superior en las clases y, en definitiva, ahorra tiempo de estudio. -Escuchar con el decidido propósito de entender lo que se oye. - Tomar notas ordenadas de los puntos principales de la explicación. -Repasar las anotaciones de clase poco después de terminada ésta. Prácticas de laboratorio: Técnica utilizada: prácticas en instalaciones deportivas -tatami-. Las clases prácticas constituyen una parte esencial en la formación del alumno, de tal manera que, junto con la parte teórica, coloca al alumno en una situación activa, lo que le permite un desarrollo de su capacidad de observación y una comparación adecuada y complementaria entre la teoría y la práctica. Su justa valoración requiere una revisión de los objetivos que se persiguen en la formación. Así, a su finalización, el alumno será capaz de distinguir resultados erróneos, o bien errores sistemáticos en la experimentación, además de explicar aparentes contradicciones. En ese sentido, las clases prácticas han de ser programadas cuidadosamente junto con la marcha del programa de clases teóricas, es decir, la actividad llevada a cabo en las clases prácticas no podrá desligarse por el alumno de las explicaciones que ha recibido en las clases teóricas. Actividades desarrolladas por el profesor: - Presenta los objetivos. - Orienta el trabajo. - Realiza el seguimiento. Actividades desarrolladas por el alumno: - Experimenta y ejecuta las tareas propuestas. - Desarrolla y aplica las tareas con los compañeros. Tutorías prácticas y teóricas: Técnica utilizada: tutorías personalizadas. Las tutorías consisten en impartir, en la medida de lo posible, una asistencia individualizada, acomodada a las circunstancias específicas de cada alumno. La base de la tutoría se halla en la comunicación directa entre docente y discente, a través de la cual es posible encauzar personalizadamente las inquietudes y dudas de los alumnos. En el sistema de tutorías se persigue una cierta relación periódica entre profesor y alumno, de forma que éste puede exponer a aquél sus dudas, problemas y cualquier otra circunstancia relacionada con la asignatura. No se trata de comunicar conocimientos por parte del alumnado, sino que la tutoría será un medio de comunicación entre profesor y alumno para debatir sobre lo que éste ha hecho y cómo aprovecha y asimila los conocimientos recibidos. Actividades desarrolladas por el profesor: - Comprueba la evolución del alumno en la asimilación de los contenidos de la materia. - Atiende las consultas del alumno y le ayuda a resolver las dificultades que se encuentre. - Orienta en las tareas que debe realizar y resuelve dudas. - Recomienda los medios adecuados para vencer los problemas de aprendizaje. - Orienta al alumno en la búsqueda de fuentes documentales encaminadas a completar la formación de éste. - Y por último, al menos idealmente, orienta a los alumnos sobre su futuro profesional, según sus intereses, aptitudes y rasgos personales. Actividades desarrolladas por el alumno: - Recibe orientación personalizada. - Refuerza las ideas y conceptos expuestos en las clases. - Desarrolla, de un modo particular, técnicas y métodos que puedan ayudarle en su labor de asimilación de conocimientos propios de la materia impartida. - El esfuerzo realizado por el estudiante no debe tener como meta única el aprobar la asignatura, sino la consecución de una formación seria y, en la medida de lo posible, de suficiente calidad.

Prácticas de laboratorio

Clases teóricas: Técnica utilizada: lección magistral. La lección magistral es el método más antiguo y, en la actualidad, de los más utilizados en la enseñanza universitaria. La verdadera lección magistral no debe limitarse a exponer conceptos o resultados, sino también a mostrar, hasta cierto punto, cómo se llega a los mismos, es decir, debe intentar transmitirse un enfoque crítico de la asignatura, que lleve al alumno a reflexionar y descubrir la relación entre los diversos conceptos y resultados que son objeto de exposición. Actividades desarrolladas por el profesor: - Explica los fundamentos teóricos. En una clase teórica, la explicación del profesor debe reunir tres rasgos esenciales: -Autenticidad científica: exige una actualización permanente de los conocimientos insertos en cada lección del programa. -Ordenación coherente de las lecciones: permite que, en el curso de la exposición, se puedan recordar conceptos ya vistos en otra parte del programa para relacionarlos con los de la lección del día, lo cual induce al alumno a buscar conexiones de los conceptos que aprende, forzando su capacidad imaginativa y facilitando el uso del aprendizaje significativo. -Claridad de la exposición: se realizará con el ritmo adecuado, con las pausas precisas, con las reiteraciones de los puntos más importantes y de mayor dificultad, con las interrupciones por parte de los alumnos, imprevistas o previstas por parte del profesor, y aun estimadas por éste, sin que todo ello afecte al desarrollo previsto del programa para cada lección. Actividades desarrolladas por el alumno: - De forma general, se podrían resumir en: -Asimila y toma apuntes. -Plantea dudas y cuestiones complementarias. Para un mejor provecho de las clases teóricas, el alumno debe realizar las siguientes actividades: -Leer someramente, antes de acudir a clase, la materia que va a tratar el profesor. Este hábito requiere disciplina pero, a cambio, proporciona un aprovechamiento muy superior en las clases y, en definitiva, ahorra tiempo de estudio. -Escuchar con el decidido propósito de entender lo que se oye. - Tomar notas ordenadas de los puntos principales de la explicación. -Repasar las anotaciones de clase poco después de terminada ésta. Prácticas de laboratorio: Técnica utilizada: prácticas en instalaciones deportivas -tatami-. Las clases prácticas constituyen una parte esencial en la formación del alumno, de tal manera que, junto con la parte teórica, coloca al alumno en una situación activa, lo que le permite un desarrollo de su capacidad de observación y una comparación adecuada y complementaria entre la teoría y la práctica. Su justa valoración requiere una revisión de los objetivos que se persiguen en la formación. Así, a su finalización, el alumno será capaz de distinguir resultados erróneos, o bien errores sistemáticos en la experimentación, además de explicar aparentes contradicciones. En ese sentido, las clases prácticas han de ser programadas cuidadosamente junto con la marcha del programa de clases teóricas, es decir, la actividad llevada a cabo en las clases prácticas no podrá desligarse por el alumno de las explicaciones que ha recibido en las clases teóricas. Actividades desarrolladas por el profesor: - Presenta los objetivos. - Orienta el trabajo. - Realiza el seguimiento. Actividades desarrolladas por el alumno: - Experimenta y ejecuta las tareas propuestas. - Desarrolla y aplica las tareas con los compañeros. Tutorías prácticas y teóricas: Técnica utilizada: tutorías personalizadas. Las tutorías consisten en impartir, en la medida de lo posible, una asistencia individualizada, acomodada a las circunstancias específicas de cada alumno. La base de la tutoría se halla en la comunicación directa entre docente y discente, a través de la cual es posible encauzar personalizadamente las inquietudes y dudas de los alumnos. En el sistema de tutorías se persigue una cierta relación periódica entre profesor y alumno, de forma que éste puede exponer a aquél sus dudas, problemas y cualquier otra circunstancia relacionada con la asignatura. No se trata de comunicar conocimientos por parte del alumnado, sino que la tutoría será un medio de comunicación entre profesor y alumno para debatir sobre lo que éste ha hecho y cómo aprovecha y asimila los conocimientos recibidos. Actividades desarrolladas por el profesor: - Comprueba la evolución del alumno en la asimilación de los contenidos de la materia. - Atiende las consultas del alumno y le ayuda a resolver las dificultades que se encuentre. - Orienta en las tareas que debe realizar y resuelve dudas. - Recomienda los medios adecuados para vencer los problemas de aprendizaje. - Orienta al alumno en la búsqueda de fuentes documentales encaminadas a completar la formación de éste. - Y por último, al menos idealmente, orienta a los alumnos sobre su futuro profesional, según sus intereses, aptitudes y rasgos personales. Actividades desarrolladas por el alumno: - Recibe orientación personalizada. - Refuerza las ideas y conceptos expuestos en las clases. - Desarrolla, de un modo particular, técnicas y métodos que puedan ayudarle en su labor de asimilación de conocimientos propios de la materia impartida. - El esfuerzo realizado por el estudiante no debe tener como meta única el aprobar la asignatura, sino la consecución de una formación seria y, en la medida de lo posible, de suficiente calidad.

Tutoría en grupo

Clases teóricas: Técnica utilizada: lección magistral. La lección magistral es el método más antiguo y, en la actualidad, de los más utilizados en la enseñanza universitaria. La verdadera lección magistral no debe limitarse a exponer conceptos o resultados, sino también a mostrar, hasta cierto punto, cómo se llega a los mismos, es decir, debe intentar transmitirse un enfoque crítico de la asignatura, que lleve al alumno a reflexionar y descubrir la relación entre los diversos conceptos y resultados que son objeto de exposición. Actividades desarrolladas por el profesor: - Explica los fundamentos teóricos. En una clase teórica, la explicación del profesor debe reunir tres rasgos esenciales: -Autenticidad científica: exige una actualización permanente de los conocimientos insertos en cada lección del programa. -Ordenación coherente de las lecciones: permite que, en el curso de la exposición, se puedan recordar conceptos ya vistos en otra parte del programa para relacionarlos con los de la lección del día, lo cual induce al alumno a buscar conexiones de los conceptos que aprende, forzando su capacidad imaginativa y facilitando el uso del aprendizaje significativo. -Claridad de la exposición: se realizará con el ritmo adecuado, con las pausas precisas, con las reiteraciones de los puntos más importantes y de mayor dificultad, con las interrupciones por parte de los alumnos, imprevistas o previstas por parte del profesor, y aun estimadas por éste, sin que todo ello afecte al desarrollo previsto del programa para cada lección. Actividades desarrolladas por el alumno: - De forma general, se podrían resumir en: -Asimila y toma apuntes. -Plantea dudas y cuestiones complementarias. Para un mejor provecho de las clases teóricas, el alumno debe realizar las siguientes actividades: -Leer someramente, antes de acudir a clase, la materia que va a tratar el profesor. Este hábito requiere disciplina pero, a cambio, proporciona un aprovechamiento muy superior en las clases y, en definitiva, ahorra tiempo de estudio. -Escuchar con el decidido propósito de entender lo que se oye. - Tomar notas ordenadas de los puntos principales de la explicación. -Repasar las anotaciones de clase poco después de terminada ésta. Prácticas de laboratorio: Técnica utilizada: prácticas en instalaciones deportivas -tatami-. Las clases prácticas constituyen una parte esencial en la formación del alumno, de tal manera que, junto con la parte teórica, coloca al alumno en una situación activa, lo que le permite un desarrollo de su capacidad de observación y una comparación adecuada y complementaria entre la teoría y la práctica. Su justa valoración requiere una revisión de los objetivos que se persiguen en la formación. Así, a su finalización, el alumno será capaz de distinguir resultados erróneos, o bien errores sistemáticos en la experimentación, además de explicar aparentes contradicciones. En ese sentido, las clases prácticas han de ser programadas cuidadosamente junto con la marcha del programa de clases teóricas, es decir, la actividad llevada a cabo en las clases prácticas no podrá desligarse por el alumno de las explicaciones que ha recibido en las clases teóricas. Actividades desarrolladas por el profesor: - Presenta los objetivos. - Orienta el trabajo. - Realiza el seguimiento. Actividades desarrolladas por el alumno: - Experimenta y ejecuta las tareas propuestas. - Desarrolla y aplica las tareas con los compañeros. Tutorías prácticas y teóricas: Técnica utilizada: tutorías personalizadas. Las tutorías consisten en impartir, en la medida de lo posible, una asistencia individualizada, acomodada a las circunstancias específicas de cada alumno. La base de la tutoría se halla en la comunicación directa entre docente y discente, a través de la cual es posible encauzar personalizadamente las inquietudes y dudas de los alumnos. En el sistema de tutorías se persigue una cierta relación periódica entre profesor y alumno, de forma que éste puede exponer a aquél sus dudas, problemas y cualquier otra circunstancia relacionada con la asignatura. No se trata de comunicar conocimientos por parte del alumnado, sino que la tutoría será un medio de comunicación entre profesor y alumno para debatir sobre lo que éste ha hecho y cómo aprovecha y asimila los conocimientos recibidos. Actividades desarrolladas por el profesor: - Comprueba la evolución del alumno en la asimilación de los contenidos de la materia. - Atiende las consultas del alumno y le ayuda a resolver las dificultades que se encuentre. - Orienta en las tareas que debe realizar y resuelve dudas. - Recomienda los medios adecuados para vencer los problemas de aprendizaje. - Orienta al alumno en la búsqueda de fuentes documentales encaminadas a completar la formación de éste. - Y por último, al menos idealmente, orienta a los alumnos sobre su futuro profesional, según sus intereses, aptitudes y rasgos personales. Actividades desarrolladas por el alumno: - Recibe orientación personalizada. - Refuerza las ideas y conceptos expuestos en las clases. - Desarrolla, de un modo particular, técnicas y métodos que puedan ayudarle en su labor de asimilación de conocimientos propios de la materia impartida. - El esfuerzo realizado por el estudiante no debe tener como meta única el aprobar la asignatura, sino la consecución de una formación seria y, en la medida de lo posible, de suficiente calidad.

Avaliación

Descripción

Cualificación

Resultados de Formación e Aprendizaje

Prácticas de laboratorio	<p>A avaliación da docencia práctica realizarase de forma continua mediante o control da asistencia do alumnado.</p> <p>- Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades *motrices básicas das actividades de loita.</p> <p>- Coñecemento e comprensión dos fundamentos do *judo e as actividades de loita.</p> <p>- Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das actividades de loita.</p> <p>- Adaptación a novas situacións, resolución de problemas e aprendizaxe autónoma.</p> <p>- Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.</p> <p>- Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.</p> <p>- Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.</p> <p>- Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos ás actividades de loita, con atención ás características individuais e *contextuais das persoas.</p> <p>- Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos *perdurables e autónomos de práctica das actividades de loita.</p> <p>- Capacidade para aplicar os principios *fisiolóxicos, *biomecánicos, *comportamentais e sociais, ao ámbito do *judo e das actividades de loita.</p> <p>- Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades de loita de forma inadecuada.</p> <p>- Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para as actividades de loita.</p>	Es necesario asistir al 80 de las clases prácticas.	<p>B7</p> <p>B10</p> <p>B12</p> <p>B13</p> <p>B15</p> <p>B16</p> <p>B18</p> <p>B20</p> <p>B23</p> <p>B24</p> <p>B25</p> <p>B26</p>	<p>C1</p> <p>C2</p> <p>C3</p> <p>C4</p> <p>C6</p> <p>C16</p>
Probas de tipo test	<p>Exame tipo test ou verdadeiro/falso.</p> <p>- Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades *motrices básicas das actividades de loita.</p> <p>- Coñecemento e comprensión dos fundamentos do *judo e as actividades de loita.</p> <p>- Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das actividades de loita.</p> <p>- Adaptación a novas situacións, resolución de problemas e aprendizaxe autónoma.</p> <p>- Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.</p> <p>- Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.</p> <p>- Capacidade para aplicar os principios *fisiolóxicos, *biomecánicos, *comportamentais e sociais, ao ámbito do *judo e das actividades de loita.</p> <p>- Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para as actividades de loita.</p> <p>- Utilización da información científica básica aplicada ao ámbito do *judo e das actividades de loita.</p>	42	<p>B7</p> <p>B10</p> <p>B12</p> <p>B13</p> <p>B14</p> <p>B18</p> <p>B23</p> <p>B25</p> <p>B26</p>	<p>C6</p> <p>C16</p>

Probas prácticas, deExame oral e práctico no *tatami. execución de tarefas reais e/ou simuladas.	- Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades *motrices básicas das actividades de loita. - Coñecemento e comprensión dos fundamentos do *judo e as actividades de loita. - Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das actividades de loita. - Adaptación a novas situacións, resolución de problemas e aprendizaxe autónoma. - Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo. - Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional. - Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional. - Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos ás actividades de loita, con atención ás características individuais e *contextuales das persoas. - Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos *perdurables e autónomos de práctica das actividades de loita. - Capacidade para aplicar os principios *fisiolóxicos, *biomecánicos, *comportamentais e sociais, ao ámbito do *judo e das actividades de loita. - Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades de loita de forma inadecuada. - Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para as actividades de loita.	58	B7 B10 B12 B13 B15 B16 B18 B20 B23 B24 B25 B26	C1 C2 C3 C4 C6 C16
---	---	----	---	-----------------------------------

Outros comentarios sobre a Avaliación

Probas de tipo test: obter un cinco sobre dez no exame correspondente.

A avaliación da docencia teórica realizarase mediante unha proba final escrita correspondente aos temas impartidos durante o curso: exame tipo test ou verdadeiro/falso.

Probas prácticas: obter un cinco sobre dez no exame teórico-práctico oral correspondente. Asistencia ao 80% das prácticas.

A avaliación da docencia de laboratorios realizarase de forma continua mediante o control da asistencia do alumnado (é necesario asistir ao 80% das clases prácticas), e tamén se efectuará unha proba práctica final (exame oral) correspondente aos temas impartidos durante o curso.

A **cualificación final** obterase realizando unha media ponderada dos dous exames superados. No caso de que soamente se supere un dos dous exames, a cualificación positiva (do exame superado) conservarase unicamente ata a seguinte convocatoria de xuño-xullo.

As cualificacións de cada convocatoria serán **publicadas** no taboleiro do despacho, onde se indicarán as datas de revisión dos exames.

Aplicaranse os mesmos criterios de avaliación para o **RESTO DE CONVOCATORIAS**.

Bibliografía. Fontes de información

Gutiérrez, A. y Prieto, I., **Teoría y praxis del juego en las actividades de lucha**, Wanceulen,
Villamón, M. (dir.), **Introducción al judo**, Hispano-Europea,
Taira, S., **Judo (I)**, COE,
Kano, J., **Judo Kodokan**, Eyra,

Bibliografía complementaria:

- Adams, N. (1992). *Los agarres*. Barcelona: Paidotribo.
- Amador, F.; Castro, U. y Álamo, J.M. (1997). *Luchas, deportes de combate y juegos tradicionales*. Madrid: Gymnos.
- Arpin, L. (1974). *Guía de la defensa personal*. Bilbao: Mensajero.
- Burger, R. (1989). *Judo*. Madrid: ADELEF.
- Castarlenas, J.LI. y Peré Molina, J. (2002). *El judo en la educación física escolar. Unidades didácticas*. Barcelona: Hispano Europea.
- Draeger, D.F. (1996). *Modern Bujutsu & Budo. The martial arts and ways of Japan. Volume 3*. Nueva York: Weatherhill.
- Durantez, C. (1977). *Las Olimpiadas Griegas*. Pamplona: Delegación Nacional de Educación Física y Deportes. Comité Olímpico Español.
- Eichelbrenner, D. (1997). *Jeux de lutte. 52 jeux pour l'école élémentaire*. París: Revue EPS.
- Federación Española de Lucha-Comité Nacional de Sambo. (1997). *Técnicas de Sambo. Programa oficial hasta cinturón negro*. Madrid: Esteban Sanz.
- Franco Sarabia, F. (1985). *Cinturón negro de judo: programa oficial*. Madrid: Esteban Sanz Martínez.
- Frederic, L. (1989). *Diccionario ilustrado de las artes marciales*. Madrid: Eyra.
- Funakoshi, G. (1989). *Karate-do. Mi camino*. Madrid: Eyra.
- García Romero, F. (1992). *Los Juegos Olímpicos y el deporte en Grecia*. Sabadell: AUSA.
- Gutiérrez Santiago, A. (2006). Iniciación a los deportes de lucha. En V. Arufe Giráldez, M.J. Martínez Patiño y J.L. García Soidán (Corrds.), *La iniciación deportiva. Un enfoque multidisciplinar* (213-225). Santiago de Compostela: Asociación Cultural Atlética Gallega.
- Gutiérrez Santiago, A. (2008). La creatividad en el judo. En A. Martínez Vidal y P. Díaz Pereira (Coords.), *Creatividad y deporte: consideraciones teóricas e investigaciones breves* (205-223). Sevilla: Wanceulen.
- Gutiérrez Santiago, A. (2011). El judo para deportistas con discapacidad visual. En A. Gutiérrez Santiago (Autor), *La iniciación deportiva para personas con ceguera y deficiencia visual* (135-194). Málaga: Aljibe.
- Gutiérrez Santiago, A. y Maceira Gago, A. (2003). *Deportes de loita*. Santiago de Compostela: Igapepsa.
- Gutiérrez Santiago, A. y Prieto Lage, I. (2006). Errores en el modelo técnico deportivo en la iniciación al Judo: Morote Seoi Nague. *Revista de Educación Física: Renovar la teoría y práctica*, 102, 29-33.
- Gutiérrez Santiago, A. y Prieto Lage, I. (2007). Las claves en el proceso de enseñanza-aprendizaje de la técnica de judo desde la perspectiva del error: O Soto Gari vs. O Soto Guruma. *Motricidad. European Journal of Human Movement*, 18, 93-110.
- Gutiérrez Santiago, A. y Prieto Lage, I. (2007). El entrenamiento y la enseñanza del judo desde la perspectiva del error. En V. Arufe Giráldez, M.J. Martínez Patiño y J.L. García Soidán (Corrds.), *Entrenamiento en niños y jóvenes deportistas* (179-197). Santiago de Compostela: Asociación Cultural Atlética Gallega.
- Gutiérrez Santiago, A. y Prieto Lage, I. (2007). Ippon Seoi Nague vs. Morote Seoi Nague. Los 10 puntos básicos para su utilización en el proceso de enseñanza-aprendizaje desde la perspectiva del error. *Revista de Educación Física: Renovar la teoría y práctica*, 105, 19-24.
- Gutiérrez Santiago, A., Prieto Lage, I., Cancela Carral, J.M. (2009). Most frequent errors in judo Uki Goshi technique and the existing relations among them analysed through T-Patterns. *Journal of Sports Science and Medicine*, 8(CSSI 3), 36-46.
- Huelí, J.M. (2000). *Judo: la actividad física y deportiva extraescolar en los centros educativos*. Madrid: Consejo Superior de Deportes.
- Inman, R. (1989). *Judo. Las técnicas de los campeones de combate*. Madrid: Eyra.
- Inogai, T. y Habersetzer, R. (2002). *Judo pratique. Du débutant à la ceinture noire*. París: Amphora.

- Inokuma, I. y Sato, N. (1980). *Best Judo*. Tokyo: Kodansha Internacional.
- Jazarin, J.L. (1996). *El espíritu del judo. Las enseñanzas de un maestro de artes marciales*. Madrid: Eyras.
- Kawaiishi, M. (1977). *Mi método de judo*. Barcelona: Bruguera.
- Kawaiishi, M. (1969). *Mi método de defensa personal*. Barcelona: Bruguera.
- Kimura, M. (1976). *El Judo. Conocimiento práctico y normas*. Barcelona: Aedos.
- Kolychkine, A. (1988). *Judo, arte y ciencia*. La Habana: Científico -Técnica.
- Kolychkine, A. (1989). *Judo. Nueva didáctica*. Barcelona: Paidotribo.
- Kudo, K. (1979). *Judo en acción*. Bilbao: Fher.
- Ministère de l'Éducation Nationale de la jeunesse et des Sports (1990). *L'Éducation physique et sportive à l'École. Les sports de combat. Les jeux d'opposition*. París: Revue EPS.
- Nobuyoshi, T. (2002). *Aikido. Etiqueta y transmisión. Manual para uso de los profesores*. Barcelona: Paidotribo.
- Nossov, K. (2011). *Gladiadores. El espectáculo más sanginario de Roma*. Madrid: LIBSA.
- Paez, C. y Vilalta, E. (1983). *Judo infantil, pedagogía y técnica*. Barcelona: Generalitat de Catalunya e INEF.
- Pous Borrás, S. (1993). La justa, un aspecto deportivo medieval. *Habilidad motriz*, 3, 31-37.
- Ratti, O. y Westbrook, A. (2000). *Los secretos del samurai. Las artes marciales en el Japón feudal*. Barcelona: Paidotribo.
- Rodríguez Dabauza, P. (2000). *Jiu jitsu de hoy, vol. 1 y 2: Técnica de defensa personal del samurai de ayer*. Barcelona: Alas.
- Rodríguez Dabauza, P. (2000). *Judo aplicado a la defensa personal*. Madrid: Esteban Sanz.
- Santos Nalda, J. (1990). *Artes marciales. El Aikido*. Barcelona: Paidotribo.
- Segura Mungía, S. (1992). *Los Juegos Olímpicos*. Madrid: Anaya.
- Stevens, J. (1995). *Three Budo Masters. Jigoro Kano, Gichin Funakoshi y Morihei Ueshiba*. Tokyo, Nueva York, Londres: Kodansha Internacional.
- Taberna, P. (1988). *La Lutte. Situations pédagogiques*. París: Vigot.
- Taira, S. (2009). *La esencia del judo (Tomo II)*. Ediciones Satori.
- Torres Casado, G. (1993). *1000 ejercicios y juegos de actividades de lucha*. Barcelona: Paidotribo.
- Turón Marco, Y. (1999). *Iniciación a la esgrima*. Zaragoza: Imagen y deporte.
- Uzawa, T. (1981). *Defensa personal*. Valladolid: Miñón.
- Uzawa, T. (1982). *Pedagogía del judo*. Valladolid: Miñón.
- VV.AA. (1997). *El judo y las ciencias de la educación física y el deporte*. Vitoria-Gasteiz: SHEE-IVEF.
- Watanabe, J. y Avakian, L. (2001). *The secrets of Judo: a text for instructors and students*. Boston: Ed. Carles E. Tuttle Company.
- Watson, N. (2001). *Father of judo: a biography of Jigoro Kano*. Tokyo, Nueva York, Londres: Kodansha Internacional.

Vídeos, DVD y recursos electrónicos:

- Kodokan Judo. Nage Waza -various techniques and their names-. Tokyo: Kodokan, [200-?]. BCP AV 796.8 nage
- Vídeo DVD. Kodokan Judo. Katame Waza -various techniques and their names-. Tokyo: Kodokan, [200-?]. BCP AV 796.8 kata
- Vídeo DVD. Art to principle. Tokyo: Kodokan, [200-?]. BCP AV 796.8 art
- Vídeo VHS. Lee, Y. (1994). *Judo dinámico. Historia, fundamentos y programa técnico*. Madrid: Budo Internacional Publ. Co. (Vídeo). BCP AV 796.8 judo (Rodríguez Dabauza, P. (1992). *Judo en acción*. Madrid: Budo Internacional Publ. Co.)
- Vídeo DVD. *Gladiadores. Nacidos para luchar*. BBC Sales Company. 2008.
- Vídeo DVD. *Coliseo. Ruedo mortal de Roma*. Divisa Home Video, 2006. Contiene dos documentales:

